

nosti, nicméně že brání, a to i okupací částí palestinského území, palestinské samosprávě nastolit efektivní vládu. Je však otázkou, zda východiskem z této patové situace mohou být cílené kroky palestinské reprezentace na mezinárodním poli, k nimž řadí přijetí za člena UNESCO, iniciativní uznání jurisdikce MTS a zejména pak dosažení statutu nečlenského státu OSN. Autor z těchto aktivit dovozuje, že za určitých okolností jsou kritéria efektivní vlády a schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů v korelačním a kompatibilním vztahu. Zároveň ale konstatuje, že samy tyto vcelku úspěšné iniciativy na mezinárodní úrovni nezajišťují Palestině plnohodnotnou existenci. Její perspektivu spojuje především s narovnáním vztahů s Izraelem cestou uzavření mírové smlouvy a s mírovými podmínkami v celé oblasti. Určitá ambivalentnost autorových vývodů ze všeho nejvíc potvrzuje, že z neustálených politických poměrů nelze vygenerovat jejich ustálenou právní regulaci.

Tématem poslední kapitoly jsou mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. O. Svaček na nevelké ploše podává zasvěcenou analýzu právních otázek spojených s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosovské republiky. Autor přednostně věnuje pozornost unilaterální secesi a souvisejícím principům práva na sebeurčení a územní integritu státu. V kontextu zkou-

mané materie se autor zabývá i tzv. nápravnou secesí, která i když nemá oporu v mezinárodním právu, objevuje se v literatuře a minoritních stanoviscích soudců MSD. Autor dochází k závěru, že jednostranná secese v případě Kosova změnu mezinárodněprávní regulace nepřinesla s tím, že řada států pokládá oddělení Kosova za případ *sui generis*, to jest, že nemá hodnotu precedentu. Stejně tak ani internacionalistická doktrína nespátřuje v případě Kosovo důvod k přehodnocení pozice jednostranné secese v mezinárodním právu. Autorova obezřetnost je nesporně na místě a to i s ohledem na nejnovější vývoj událostí na Ukrajině.

Už s ohledem na živost a aktuálnost zkoumané materie a úspěšnost jejího uchopení a zpracování mladým autorským kolektivem by bylo nanejvýš žádoucí v nastoleném projektu pokračovat a to tím spíš, že dané téma není v domácí doktríně dostatečně zpracováno. Sám hutný, nanejvýš odborný text, předurčuje publikaci především zájmu odborné veřejnosti a studentům právnických fakult. Nesporně by neměla uniknout ani české diplomatické praxi. Doporučit ji lze i každému zájemci o mezinárodněprávní souvislosti vzniku nových státních útvarů a to už proto, že práce autorského kolektivu mladých internacionalistů nabízí objektivní pohled na začasto subjektivně přijímané události a jevy současného mezinárodního života.

Bezoušková, Lenka: Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské. Leges: Praha 2013, 264 stran

PETR OSINA

V létě roku 2013 obohatila nabídku české odborné literatury pojednávající o islámu kniha Lenky Bezouškové *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*, která vychází z disertační práce obhájené v roce 2012. Autorka, která je vědeckou pracovnící Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, již má s tématem islámského práva mnohé zkušenosti a v této oblasti pravidelně publikuje (zejména v časopise *Právník*). Kniha si klade za cíl přispět k prohloubení poznání v této stěžejní části islámského práva, o které se tvrdí, že nejvíce odolává změnám a cizím vlivům.

Počet muslimů v České republice není sice tak vysoký jako v západní Evropě, nicméně také zde přibývá smíšených manželství. Islámské rodinné právo je mezi českými právníky stále spíše neznámé a setkává se s mnoha předsudky. Přesto jeho význam nelze podceňovat, jelikož se na něm v menším či větším rozsahu zakládá platné rodinné právo konkrétních islámských zemí. Čeští právníci mohou proto být konfrontováni s islámským právem v rámci mezinárodního práva soukromého a procesního.

V islámské kultuře je rodina jednou z centrálních hodnot, je základním prvkem muslimské

obce. Proto je otázkám spojeným s rodinou, manželstvím, rozvodem, dědickými právy atd. věnováno mnoho prostoru v nejdůležitějších zdrojích islámského práva – v Koránu, sunně (sebraných tradicích o činech, osudech a výrociích proroka Mohameda) a právní vědě (tedy v interpretaci a aplikaci norem Koránu a sunny v jednotlivých životních situacích).

První kapitola monografie stručně charakterizuje odlišnosti a specifika islámského práva jako náboženské právní kultury. Na ni navazuje druhá kapitola pojednávající o hlavních pramenech islámského práva, které jsou rozděleny na primární (Korán a sunna) a sekundární (idžmá a qijás). Třetí kapitola se podrobněji věnuje islámským právním školám, jejichž role při výkladu práva a názorová pluralita je mnohdy opomíjena.

Autorka kromě vymezení základních rozdílů mezi sunnitskými právními školami zdůrazňuje možnosti, které názorová pluralita přináší pro interpretaci a aplikaci islámského práva. Znalosti této problematiky jsou užitečné proto, že v mnoha případech chybí legislativní úprava a islámské právo se aplikuje v klasické podobě, přičemž se v konkrétní zemi dává přednost učení některé z těchto právních škol.

Další kapitoly úvodní obecné části knihy obsahují nástin vztahu islámského práva a práva státního, stejně jako právní úpravy subjektů práva. Stručně je představen i vývoj právních úprav v muslimských zemích, který doznal především od počátku dvacátého století celé řady změn.

Stěžejním rozebíraným institutem islámského práva je manželství, kterému jsou věnovány přibližně dvě třetiny publikace. Sedmá kapitola obsahuje definici manželství a přehled základních typů manželství. Autorka se nevěnuje pouze charakteristice obecně známé polygamní formy manželství, ale uvádí také další zvláštní (a též mnohem méně známé) formy manželství – na dobu určitou, zvykové, cestovní atd.

Polygamie byla běžná v raném středověku, kdy různé důvody (především války) způsobily, že v sociální skladbě mírně převažovaly ženy. Islám tuto možnost připustil, ale její uplatňování je podřízeno přísným podmínkám. Mnohoženství v islámských zemích je dnes spíše výjimkou – svou úlohu sehrály osvětové kampaně, vzrůstající kulturní vyspělost obyvatelstva a také zpřísnění podmínek pro uzavření dalšího manželství v zákonech těchto zemí. V současnosti je polygamie častějším jevem pře-

devším v konzervativních společnostech na Arabském poloostrově.

Následující tři kapitoly podrobně rozebírají samotné uzavírání manželství. Čtenář se seznámí s předpoklady a způsobem uzavření manželství, stejně jako s manželskou smlouvou, ve které je mimo jiné sjednáno obvěnění pro ženu (mahr). Tomuto specifickému institutu se autorka věnuje poměrně zevrubně, včetně uvedení příkladů konkrétní výše obvěnění v některých islámských zemích.

V rámci kapitol věnovaných zrušení a zániku manželství jsou vysvětleny způsoby rozvodu manželství. Dvanáctá kapitola podrobně analyzuje zapuzení ženy (taláq), které je velmi specifickým a neobvyklým institutem islámského práva, jelikož představuje jednostranné právní jednání manžela. Další dvě kapitoly se pak věnují způsobům zrušení manželství, které mohou využít ženy, tedy rozvodu dohodou za poskytnutí kompenzace a rozvodu soudní cestou.

V současnosti není ve většině islámských zemí rozvod jednoduchou záležitostí. Muslimští učenci občas vyzdvihují skutečnost, že dnes je rozvodovost v těchto zemích výrazně nižší než v Evropě. Poukazují tím na větší soudržnost muslimské široké rodiny a na oslabení rodinných svazků v západních společnostech. Považují to za důkaz morální síly islámu.

Problematiku uzavření, zrušení a zániku manželství doplňují kapitoly o vztazích mezi manželi a následcích zrušení či zániku manželství. Zde se podrobněji popisuje zejména čekací lhůta stanovená ženě, která by měla usnadnit případné určování otcovství v případě těhotenství rozvedené ženy. Dále se autorka věnuje také výživnému pro rozvedenou ženu a dědickým nárokům po rozvodu.

Za velmi pozitivní rys bych označil autorčin literární styl, díky kterému se práce dobře čte. Čtenář, který neovládá arabštinu (a takových bude pravděpodobně většina), může ocenit „Slovník nejčastěji používaných termínů“ islámského práva, který je připojen v závěru monografie.

Závěrem bych uvedl, že recenzovaná publikace představuje zasvěcený výklad otázek spojených s problematikou islámského rodinného práva. Knihu je možné doporučit především studentům magisterských a doktorských oborů na právnických fakultách jako doplnění materie týkající se světových právních kultur. Zároveň by ale mohla být cenným zdrojem informací také pro širší (a to nejen odbornou) veřejnost.